

Tvangsetikk

Pål Grøndahl

Hilde Thomsen

Illustratør

Fagetisk råd presset frem fagetisk refleksjon uten at det var klart hvilken fagetisk retningslinje som var brutt.

Året 2023 skulle bli året hvor jeg ble kjent med Fagetisk råd. Jeg fikk intet mindre enn to klager på meg. Her er historien om hvordan det gikk. Som psykolog fatter jeg stadig beslutninger. Hvordan jeg som kliniker møter en pasient, hvilken diagnose jeg setter som sakkyndig og hva jeg velger å skrive om, vil få konsekvenser for andre. Derfor er det viktig at handlingene mine er godt faglig forankret og gjør meg fortjent til den tilliten som psykologer i Norge generelt nyter godt av. Nettopp fordi vi gjør så mange beslutninger er det naivt å tro at vi aldri vil trå feil. Fagetiske retningslinjer kan betraktes som en guide for psykologisk virksomhet, slik at vi unngår fallgruver som respektløshet, uansvarlighet og maktmisbruk, for å nevne noe. Men retningslinjer må tolkes, og Fagetisk råd spiller en viktig rolle for psykologer som holdningsbærer og veiledere innen fagetikk.

Fagetisk refleksjon og læring?

Fagetisk råd (FER) skal bistå psykologer i fagetiske spørsmål ved å 1) behandle fagetiske klagesaker i henhold til et vedtatt reglement og 2) fremme forslag for å opprettholde fagetisk standard på et høyt nivå.

Tidligere ble en klage til FER behandlet som en skriftlig dialog, og basert på den dialogen fattet rådet en skriftlig beslutning om hvorvidt fagetiske retningslinjer var brutt. FERs avgjørelse ble sendt til klager og innklaget psykolog. Etter et landsmøtevedtak i 2022 har denne praksisen blitt betydelig endret.

Det fikk konsekvenser. Da jeg ble innklaget, fikk jeg merke hvordan FERs nye mandat ble praktisert.

I brev datert 28. mars 2023 ble jeg i nøkterne ordelag opplyst om at jeg var innklaget til FER. Brevet inneholdt opplysninger om hvem som hadde klaget meg inn og om grunnlaget for klagen. I brevet stod det også at reglementet var endret, slik at man i stedet for den skriftlige behandlingen av en klage skulle inngå i en *dialogbasert prosess*. Fokuset var nå «fagetisk refleksjon og læring uten vedtak/konklusjon». Avslutningsvis ble jeg opplyst om at jeg som medlem av Norsk psykologforening var pliktig til å samarbeide med FER.

Ingen foreldelsesdato

Med brevet var det vedlagt en kopi av klagen mot meg.

Klageren viste til uttalelser jeg hadde ytret i media for nærmere åtte år siden. Vedkommende mente seg omtalt på et ufordelaktig vis. Gjennom 2 ½ tettskrevne sider kom klageren med flere ankepunkter knyttet til mine uttalelser den gang, hvorav det meste naturlig nok var gått i glemmeboken for min del. I brevet ble det brukt versaler, kursivering, fet skrift og understrekning om hverandre for å tydeliggjøre hvor ille min atferd hadde vært.

Jeg må innrømme at jeg først avskrev hele greia som hevnmotivert.

Drøye to uker før jeg mottok brevet fra FER, hadde jeg mottatt fem lengre tekstmeldinger på mobilen. I sterke ordelag ble jeg konfrontert av en kollega med det samme innholdet som i det ovennevnte klagebrevet. Klok av skade og erfaring med vedkommende svarte jeg aldri på disse meldingene. Siden jeg allerede hadde mottatt tekstmeldingene, var jeg overbevist om at det ikke var klageren selv som hadde formulert klagen til FER, men at denne psykologkollegaen stod bak.

... en påtvungen øvelse som ikke stimulerte til refleksjon eller selvransakelse

To måneder senere fikk jeg jammen en ny klage på meg. Denne gangen knyttet klagen seg til et arbeid jeg hadde utført som sakkyndig. Her lå det faktisk en mulighet for en fagetisk gjennomgang om en problemstilling jeg var interessert i.

Deretter skjedde det ikke stort før 5. juni, da jeg fikk telefon fra et medlem i FER. Hen ønsket å ha en prat med meg om klagen og starte med denne *fagetiske refleksjonen og læringen uten konklusjon*. Jeg ga uttrykk for min hjertens mening om den første klagen, og at jeg ikke hadde noen dypere fagetiske kommentarer til den. Svaret fra det hyggelige og bestemte medlemmet i FER var at: «ja, men kanskje jeg har noe å si.»

Jeg var ikke avvisende til å drøfte fagetiske problemstillinger, men problemet var at jeg aldri fikk noen indikasjon på om jeg hadde brutt noen fagetisk retningslinje. Men slik informasjon ville kanskje komme frem senere, og jeg aksepterte å ta samtalen etter ferien.

FER-medlemmet ringte meg 23. august og opplyste om at klage nummer to var blitt trukket. Da gjenstod klage nummer en. Den hadde jeg jo få kommentarer til, ettersom jeg fortsatt oppfattet den som tynt fundert.

Måtte skifte skjorte

FER-medlemmet ga uttrykk for at hen hadde forstått at jeg var kritisk til grunnlaget for klagen, men gikk likevel i gang med å spørre meg ut, siterte ulike setninger fra klagen og spurte meg om min fagetiske refleksjon rundt disse. Uten å ha fått noen fagetisk tilbakemelding fra FER, hadde jeg fortsatt minimalt å bidra med. Det fremkom i samtalen at FER hadde forsøkt å spore opp klager for ytterligere utdypning av klagen, men de hadde ikke fått kontakt med vedkommende. Likevel ble det lest opp flere sitatsetninger fra denne klagen. Ettersom jeg sliter med en lettaktivert skyldfølelse ble det en svett affære. Prosessen følte insisterende. Jeg *skulle* reflektere, uten at jeg engang visste om jeg hadde brutt noen fagetisk bestemmelse.

Etter 50 minutter avsluttet vi. Jeg satt ikke igjen noe særlig mye klokere, men jeg måtte skifte t-skjorte.

Ikke under noen av kontaktpunktene fikk jeg vite om jeg, etter FERs vurdering, *hadde* forbrutt meg på en fagetisk regel. FER kom aldri med noen konkret påpeking av hvilke fagetiske spørsmål som ble utløst av klagen. Det var som om jeg skulle forstå det selv ut ifra de spørsmål som ble stilt. Min opplevelse var å bli eksaminert i en lekse jeg aldri hadde fått.

Jeg er tvilende til at FERs nye mandat og praksis vil akkumulere fagetisk kunnskap. Burde ikke jeg, den innklagede, fått vite noe om hvorvidt det hadde skjedd et brudd på en fagetisk regel? Burde ikke FER ha gjort en refleksjon over dette spørsmålet i forkant av kontakten med meg?

Min motivasjon for å gjennomføre en refleksjon, forble lunken. De fagetiske aspektene i klagen fremstår fortsatt som diffuse for meg. Uten å vite om jeg hadde brutt en retningslinje og i så fall hvilken, opplevde jeg kontakten med FER som en påtvungen øvelse som ikke stimulerte til refleksjon eller selvransakelse.

Ettersom FER ikke engang fikk klageren i tale, undrer jeg meg også over hvor lav terskelen er for å åpne en sak, og jeg etterlyser en redegjørelse vedrørende dette. Hvis det er slik at FER åpner enhver klage, kan FER lett utvikle seg til å bli en plattform for å angripe psykologer man av ulike grunner er blitt sint på.

Publikums behov for tillit

Men til syvende og sist er det et sentralt spørsmål om FERs nye praksis svarer ut publikums behov for en reell klageinstans. Jeg tror at de som sender klage, først og fremst er opptatt av å få behandlet om psykologen har brutt en fagetisk bestemmelse, ikke om FER har gjennomført en reflekterende prat med psykologen.

Vi mennesker har begrenset evne til eksakt rekapitulering av episoder. Jeg tok ikke opp samtalen, slik at dette er min versjon av dialogen med FER. Men jeg kan uansett slå fast at til tross for det profesjonelle og engasjerte medlemmets insisterende forsøk, brakte ikke denne prosessen meg til et nytt nivå av fagetisk bevissthet.

Ingen oppgitte interessekonflikter